

1. Počet strážcov v chránených územiach

Zhodnotenie stavu: Do roku 1996 v chránených územiach v trvalom pracovnom pomere pôsobilo 16 strážcov. V období od roku 1996 do roku 2002 tento počet stúpol na 31 strážcov. Vplyvom spoločného tlaku odbornej organizácie Štátnej ochrany prírody SR (ďalej ŠOP SR) a Asociácie strážcov chránených území Slovenska (ďalej ASCHÚS) bolo prijaté Uznesenie vlády SR č. 1210/2002, ktoré stanovovalo postup a časový plán navýšenia počtu strážcov v Štátnej ochrane prírody SR o 139 strážcov. Koncom roka 2006 tento počet mal byť 170 strážcov. Uznesenie bolo naplnené v roku 2003 a 2004, v roku 2005 a 2006 nebolo plnené. K novembru 2006 je v ŠOP SR 108 strážcov.

Návrh riešenia: Navrhujeme vrátiť sa k plneniu uznesenia a do jedného roku doceliť stav určený týmto uznesením.

Zdôvodnenie: Strážca predstavuje prvú kontaktnú osobu pre verejnosť a poskytuje priamo v teréne informácie o ochrane prírody a krajiny, zabezpečuje cez delegované právomoci stráže prírody (§§ 75 až 77 zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov) dozor a kontrolu dodržiavania citovaného zákona a jeho vykonávacích vyhlášok, kontrolu vydaných rozhodnutí.

2. Technické vybavenie pre strážnu službu

Zhodnotenie stavu: Konštatujeme, že v posledných piatich rokoch sa v tejto oblasti pokročilo a strážcovia ŠOP SR sú v základe technicky vybavení pre prácu a dokumentáciu v teréne. Rozdiely, ktoré medzi jednotlivými pracoviskami (Správami NP a CHKO) sú, vznikli rôznym prístupom riaditeľov pracovísk a určením priorít v obstarávaní a financovaní technického vybavenia strážcov (napr. digitálny fotoaparát, GPS, donucovacie prostriedky a ďalšie).

Návrh riešenia: Navrhujeme stanoviť vnútroorganizačnou smernicou technické vybavenie strážcu pre prácu v teréne, výstroj a výzbroj (vybavenie strážcov krátkymi guľovými zbraňami), na dokumentáciu, pozorovanie a monitoring živej a neživej prírody, stanoviť typy donucovacích prostriedkov, spojovaciu techniku a pod.

Ďalej navrhujeme :

- aby bola prehodnotená smernica stanovujúca OOPP pre strážcu, ktorá si vyžaduje úpravy zohľadňujúce charakter prírodného prostredia CHÚ (špeciálna výbava), dĺžku opotrebovania, kvalitu materiálu,
- prehodnotenie vozového parku na jednotlivých správach CHÚ s prihliadnutím na vyššie zastúpenie vozidiel terénneho typu,
- vybaviť strážcov novými odznakmi, ktoré by pôsobili aj po rokoch používania dôstojne. V súčasných dochádza vplyvom počasia a mechanickým poškodením k vypadávaniu farebnej časti – štátneho znaku. Predložili sme návrh ako technicky zvládnuť tento problém.

Zdôvodnenie: Dobré technické vybavenie je jedným z predpokladov efektívneho a účinného pôsobenia strážcu v teréne. Umožní mu kvalitne dokumentovať stav, zaznamenávať zmeny a najmä negatívne zmeny v zverenom CHÚ, tieto prenášať do centrálnych databáz, využívať tieto k objasňovaniu spáchaných priestupkov a trestných činov, pri rokovaníach a podávaní podnetov, kde sú potrebné predovšetkým primárne fakty k odborným stanoviskám. Dobré technické vybavenie prispieva tiež k bezpečnosti vykonávanej práce a prináša lepšie, komfortnejšie pracovné podmienky, ktoré umožňujú viac sa sústrediť na priamy výkon práce a využívať kreativitu osobnosti.

3. Vytvorenie jednotného systému strážnej služby

Zhodnotenie stavu: V ŠOP SR nie je vytvorený jednotný systém strážnej služby. Na správach CHÚ, kde po roku 2003 pribudli strážcovia a bolo ich viac ako 4, vznikli odbory strážnej služby. Úlohou vedúceho odboru bolo riadiť prácu strážcov, prideliť im úseky, koordinovať členov stráže prírody. Nie všade však vznikli a bola správne organizovaná práca strážcov. Niektorí strážcovia sa

stali asistentmi odborných pracovníkov (NP Slovenský raj) alebo nie sú centrálné koordinovaní v CHÚ (NAPANT). Strážcovia majú právomoci len počas vyslania na služobnú cestu a len v rámci svojej územnej pôsobnosti – chýba celoslovenská pôsobnosť. V CHÚ je jeden problém riešený rôzne a na rôznej odbornej úrovni, vybavenie strážcov do terénu má rôznu úroveň. Nepoužíva sa štandardná metodika práce strážcu v dokumentácii, monitoringu územia, živej a neživej prírody.

Návrh riešenia: Navrhujeme na každej Správe CHÚ s počtom 4 a viac strážcov vytvoriť odbor strážnej služby, ktorý bude priamo riadiť prácu strážcov a členov stráže prírody. Náš návrh nevylučuje mať na Správe CHÚ detašované pracoviská strážcov, no pracovať budú v systéme odboru strážnej služby. Vypracovať a zaviesť vhodný systém riadenia strážnej služby bude hlavná úloha pre koordinátora strážnej služby v ŠOP SR. Ďalej navrhujeme prehodnotenie pôsobnosti strážcov (celoslovenskú pôsobnosť a právomoci aj mimo pracovnej doby), čo umožní najmä susediacim CHÚ operatívne zasahovať pri riešení priestupkov a trestných činov páchaných proti životnému prostrediu.

Zdôvodnenie: Zastávame názor, že jednotný systém strážnej služby zefektívni výkon strážnej služby v CHÚ. Verejnosť bude viac a cielenejšie informovaná o dôvodoch ochrany chráneného územia, o možnostiach využívania a pod. Funkčnosť takého systému, ako aj skúsenosti sú nám známe zo susedných štátov.

4. Vytvorenie pracovného miesta – koordinátora pre strážnu službu v ŠOP SR

Zhodnotenie stavu : Do roku 2003 v ŠOP SR nemal žiadny odborný pracovník v pracovnej náplni strážnu službu. Po tomto roku bola táto funkcia pričlenená k funkcii krajinára ŠOP SR. Nebol vypracovaný takmer žiadny metodický materiál (s výnimkou príkazného listu k ukladaniu blokových pokút) k činnosti strážcov, bolo zorganizovaných minimum porád, školení, vzdelávacích kurzov a pod. , nebol vytvorený jednotný systém práce strážnej služby.

Návrh riešenia: Navrhujeme vytvoriť pracovné miesto koordinátora pre strážnu službu v ŠOP SR s tým, že tento pracovník nemusí mať pracovisko v ústredí, ale v niektorom CHÚ. Predpokladom je predovšetkým jeho odborná a organizačná zdatnosť, dostatok skúseností s touto prácou a vysokoškolské vzdelanie primeraného typu, ako aj jazykové schopnosti. Jeho úlohou bude predovšetkým:

- byť „styčným dôstojníkom“ medzi vedením ŠOP SR a odborními strážnej služby v jednotlivých CHÚ,
- vytvoriť jednotný systém strážnej služby,
- príprava metodických materiálov a smerníc pre strážcov,
- vytváranie optimálnych pracovných podmienok pre strážnu službu,
- kontrola výkonu odborov strážnej služby v každom CHÚ,
- stanovenie priorit výkonu strážnej služby,
- dohľad nad vybavením a kvalitou vybavenia strážcov,
- a ďalšie činnosti súvisiace s prácou strážcov.

Zdôvodnenie: Tento koordinátor bude nepochybne prínosom pre výkon strážnej služby v CHÚ a pre celé územie Slovenska. Máme poznatky, že v susedných štátoch sa tomu tak stalo. Strážcovia budú vždy v CHÚ najpočetnejšou skupinou pracovníkov (pripočítajme aj členov stráže prírody). Ich úloha dozoru v CHÚ je podstatná, nenahraditeľná, vrátane činnosti interpretátora ochrany prírody.

5. Právna pomoc pri konaniach a na súdoch

Zhodnotenie stavu: Hlavnou prácou strážcu CHÚ je kontrolná činnosť v teréne. Z našich sledovaní táto práca predstavuje takmer tretinu pracovného času (31 %) u strážcov CHÚ na Slovensku. Pri zbere údajov o porušovaní právnych predpisov ochrany prírody a krajiny je časť týchto zistení spracovávaná ako podnety pre orgány činné v trestnom konaní alebo pre orgány ochrany prírody. Pri prejednávaní podnetov alebo súdnom konaní sú predvolávaní strážcovia ako svedkovia. V mnohých prípadoch je nutné, aby na prejednávaní bol prítomný právny zástupca. Ten sa doposiaľ zúčastňoval len výnimočne.

Návrh riešenia: Navrhujeme, aby pri prejednávaní vážnych podnetov alebo trestných činov, súdnych konaní bol s predvolaným strážcom – svedkom, prítomný právny zástupca. O určení prítomnosti môže rozhodnúť na základe doporučenia riadiaceho pracovníka ŠOP SR, ktorý má koordinovať prácu všetkých strážcov, generálny riaditeľ alebo jeho námestník.

Zdôvodnenie: Prítomnosť právneho zástupcu ŠOP SR pomôže priamym zastupovaním alebo právnou radou veľa sporov „vyhrať“ v prospech ŠOP SR (usvedčenie zo spáchaného priestupku, trestného činu alebo v prípadoch, kde ide o škody veľkého rozsahu). Správna právna rada, usmernenie správania sa pri vystupovaní pri súdnom pojednávaní určite napomôže k udržaniu kreditu ŠOP SR.

6. Víkendová práca, práca s verejnosťou

Zhodnotenie stavu: Najväčší nápor turistov, návštevníkov zažíva každé CHÚ cez víkendy, v mesiacoch zimných a letných dovolení. Vtedy je žiadúce, aby strážca za podpory členov stráže prírody vykonával prácu aj cez víkend a sviatky. V súčasnosti praxou v ŠOP SR je, že zamestnanec vykonáva prácu cez víkend „na dobrovoľnej báze“ bez príslušných príplatkov.

Návrh riešenia: Navrhujeme, aby tento stav bol uvedený do súladu so Zákonníkom práce.

Zdôvodnenie: Pre každé CHÚ je dôležité zabezpečovať kontrolu a dozor počas najväčšej návštevnosti, verejných akcií v CHÚ. Túto úlohu sú povinní plniť strážcovia kontrolou dodržiavania právnych predpisov, návštevného poriadku alebo kontrolou stanovených podmienok. Myslíme si, že strážcom, ktorí majú nariadenú prácu cez víkendy prislúchajú aj tieto príplatky a je povinnosťou zamestnávateľa vytvoriť im priaznivé pracovné podmienky.

7. Koordinácia členov stráže prírody a ich financovanie

Zhodnotenie stavu: V roku 2003 bola ŠOP SR poverená koordináciou členov stráže prírody KÚŽP. Toto poverenie automaticky prešlo na Správy CHÚ. Správy CHÚ disponujú rôznym počtom členov stráže prírody pre ktorých pripravujú školenia, vzdelávacie kurzy a exkurzie do vlastného aj iného územia. Členovia stráže prírody sa podieľajú na kontrole teréne, zúčastňujú sa na manažmentových a záchranných prácach v chránených územiach, venujú sa monitoringu a zbieraniu dát o živej a neživej prírode. Každá Správa CHÚ využíva členov stráže prírody rôzne a rôzne aj prispieva na ich vybavenie. Preukazmi a odznakmi ich vybavuje KÚŽP, ktorý zároveň vedie evidenciu členov stráže prírody. KÚŽP pripravuje pre členov stráže prírody skúšky a vyčleňuje finančné prostriedky na činnosť členov stráže prírody, ktoré sú použité na preplácanie cestovných nákladov alebo na hromadný nákup odevných súčiastok, prípadne školenia. V každom kraji je iný prístup k financovaniu požiadaviek, ktoré okrem iného určuje zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny. V žiadnom kraji nie sú členovia stráže prírody vybavení rovnošatou (v zmysle § 74 ods. 2 zákona NR SR č. 543/2002 Z.z.).

Návrh riešenia: Navrhujeme, aby kompletne riadenie členov stráže prírody prešlo pod ŠOP SR.

Zdôvodnenie: Každý strážca CHÚ spolupracuje s niekoľkými členmi stráže prírody, ktorí sa zapájajú do kontroly v teréne najmä cez víkendy. Informujú návštevníkov CHÚ o dôvodoch ochrany prírody, riešia priestupky na mieste, zapájajú sa do projektov záchrany ohrozených rastlín a živočíchov rôznymi manažmentovými programami. Koordinácia a financovanie jednotlivými pracoviskami ŠOP SR zjednoduší prácu.